

« ista enim bene valere possunt juxta dicta de legibus (lib. III, n^o 110). Idem S. Liguori similiter interpretatur, conformiter ad primum communem, alterum decretum concilii de dispensationibus in causa matrimonii : « Conceditur etiam Episcopis in talibus dispensationibus aliquid eleemosynis distribuendum, modo ipsis vel suis nihil perveniat, per modum pœnae vel commutationis, non autem per modum sustentationis. » (Lib. III, n^o 96.)

De taxa Innocentiana animadvertisendum est : 1^o Dubium esse valde an unquam viguerit in Galliis ; 2^o posito quod aliquando viguerit, contraria et diurna consuetudine fuisse prescriptam. « De locis extra Italiam, jure dubitatur, ait card. Petra, an comprehendantur sub taxa Innocentiana, praesertim quia, cum edita fuerit lingua nostra, conjicere est S. Pontificis mentem in ea edenda fuisse restringendi ejus dispositionem intra Italiae fines, cum aliqui consuetum sit quod constitutiones, quibus Pontifex urbem et orbem afficere intendit, lingua latina edantur, ut latius dixi in tom. I^o ubi id praesertim comprobavi ex mente S. Congr. Concilii. » (Tom. IV, in Const. 11^{am} Urbani II, n^o 17.) Ita Giraldi, *Juris Pontificii expositio*, part. II, sect. lxxiii. Censuit quidem S. Congr. an. 1678 transmittendam esse taxam ad quoscumque ordinarios, ut eam in sua cancellaria observari curarent, sed nihil probat id factum re ipsa fuisse, aut promulgatum decretum authenticum, more legum pontificiarum. 2^o Compertum est in plerisque et in omnibus curiis episcopalibus Galliarum haberi taxam edicto Episcopi determinatam, a tempore immemorabili, absque indulto apostolico, et quin ulla de re querela mota fuerit; atqui, in re aliunde prescriptibili, haec praxis constantissima constituit consuetudinem, quae derogavit decreto Innocentiano, si unquam in iisdem Ecclesiis viguerit.

Cæterum servatur plena gratuita in sensu canonum et praxis Curie Romanae, quatenus nullum ex redditibus Cancellariae proveniat emolummentum Episcopo, unde augere rem familia-

rem, aut quo pro suo nutu disponere valeat; quidquid, occasione dispensationum, aliorumve actuum jurisdictionis receptum est, necessario debet impendi in pietatis et charitatis opera.

Nota. — De privilegio Episcopis concesso ne comprehendantur in statutis pœnalibus, quibus suspensiones jure latæ sunt, nisi specialis mentio de ipso facta sit, dicitur in IV^a parte (n^o 757).

ARTICULUS VIII. — DE CONSILIARIIS ET ADMINISTRIS EPISCOPORUM.

Episcopus quos idoneos repererit sibi in consiliarios assumit. Illius vices pro suis quisque officiis supplent Archipresbyter, Archidiaconus, Theologalis, et Pœnitentiarius : Vicario autem, seu Officiali, potissimum utitur in regimine diœcesis.

187. — I^o Utrum Episcopus uti teneatur consilio sui capituli cathedralis in regimine diœcesis?

Quæstionem remittimus ad discursum de capitulis (II^a parte), ubi opportunius tractabitur. Unum aut alterum solummodo notabimus ob materiarum connexionem.

Jure communi capitulum Ecclesiae cathedralis est senatus Episcopi; locum tenet veteris presbyterii de quo multa documenta antiquitatis mentionem habent, et cuius consilio utebatur Episcopus in regimine suæ Ecclesiae. Pius VII, quando de instauratione Ecclesiarum Gallie actum est, curavit de facultate Episcopis asserenda constituendi in suis diœcesis capitulum. « Cum Episcoporum consilio, ait venerabilis Pontifex, suæque Ecclesiae administrationi consulere necesse sit, illud non omisimus ut iidem Episcopi unum habeant in Ecclesia cathedrali capitulum. » (Bulla *Qui Christi Domini*.)

Leges canonicae determinant causas in quibus Episcopi debent exposcere consilium capituli, et causas alias in quibus aliter agere nequeunt quam consentiente capitulo. Latum inter utrum-

que intercedit discrimin, siquidem in uno casu requiritur ad validitatem sue ordinationis, ut Episcopus habeat majorem partem capituli consentientem; dum in priori sufficit ut audiat consilia canonicorum, reicta sibi libertate, pro suo prudenti arbitrio, rem definiendi. Nec exinde reputes frustra consilium requiri, si Episcopus non teneatur illud sequi in praxi: multam e contra utilitatem illud habet; nam praesulem instruit atque de commodis, seu de periculo rei, præmonet, ne inconsiderate agat. Hæc est causa cur ipse Romanus Pontifex non soleat ardua negotia absque Cardinalium consilio decernere, quanquam supremae illius auctoratis exercitum ab eorumdem consiliariorum assensu minime pendeat.

188. — II^o *Quid sint Archipresbyteri et Archidiaconi; quæ illorum officia?*

I. Archipresbyter olim erat parochus Ecclesiae cathedralis, et vicarius Episcopi quoad exercitium ordinis sacri, exceptis solum functionibus quæ requirunt characterem sacrum episcopatus. Ipsius erat, vice Episcopi impediti, seu absentis, cuncta providere quæ ministerio sacerdotali perficiuntur: fontes benedicere, sacramenta fidelibus administrare, in præcipuis festivitatibus sacra mysteria peragere, vel alteri sacerdoti id munus committere, etc. (Cap. *Ministerium*, 2, et *Officium*, 3, DE OFF. ARCHIPRESBYTERI, lib. I Decret.) Archipresbytero præterea commissum fuit munus invigilandi diligentí cura ut cæteri sacerdotes urbis suum officium rite implerent, tum in iis quæ ad horas canonicas et mysteriorum celebrationem attinent, tum in iis quæ spectant ad curam animarum et sacramentorum administrationem. In presbyteros, si quid contra canones committerent, potestatem habebat animadvertisi.

Unus solum fuit Archipresbyter in urbe episcopalı; plures vero intra limites diœcesis, aucto numero parochiarum, constituti sunt, quos *Archipresbyteros rurales* vel *Decanos* nominantur. Ipsorum ministerium erat parochias sibi subjectas invisere, ut corrigenda ad Episcopum referrent; identidem, quando ex-

pedire judicabant, convocare in cœtum suos presbyteros, ut, collatis consiliis, quæ sui officii sunt agitarent. Jus canonicum Episcopum admonuit, ut pro amplitudine diœcesis, sua onera partiatur; « ut sicuti ipse matrici Ecclesiæ preest, ita Archipresbyteri pleibus præsint, et in nullo titubet sollicitudo Ecclesiastica; cuncta tamen referant ad Episcopum, nec alii quid contra ejus decretum ordinare præsumant. » Cap. *Ut singulæ*, 4, eod. tit.

Cum locorum consuetudines immutaverint a diurno tempore statum Archipresbyterorum, nihil certum determinari potest de illorum prærogativis, spectato jure hodierno, sed omnia debent juxta varia diœceseon statuta expendi. Apud nos Archipresbyter communiter dicitur Canonicus Ecclesiæ cathedralis qui curam habet parochiae cathedrali annexæ; habet officium cum administratione, sine ulla jurisdictione in capitulum, et præcedentia in alios canonicos. Ita saltem res ordinatur in plerisque capitulis. Decani communiter nuncupantur Parochi præcipuarum parochiarum ruris, quorum vigilantiae alias districtus parochias Episcopus pro suo arbitrio commendavit.

II. Archidiaconus erat, pristina ætate, primus inter diaconos, sicut Archipresbyter primum locum obtinebat inter presbyteros; uterque suum titulum habuit primitus sola ratione ætatis, seu potius epochæ ordinationis; senior ordinatione præerat aliis ejusdem ordinis clericis; postea autem, archidiaconatus dignitas, sicut archipresbyteratus, collata fuit per electionem.

A temporibus quidem apostolicis unus fuit in singulis Ecclesiis, qui inter diaconos præ cæteris adhiberetur ab Episcopo obeundis ministeriis Ecclesiasticis; celeberrimi sunt S. Stephanus, S. Laurentius, S. Vincentius; at, saeculo tertio desinente, haec dignitas majora incrementa cepit, et Archidiaconus constitutus est vicarius Episcopi, in dispensatione bonorum temporalium, et in exercitio etiam jurisdictionis.

Officium igitur Archidiaconi fuit: 1^o curam gerere honorum

temporalium, ut clero, Ecclesiis et pauperibus provideretur; 2º Episcopum sublevare in ordinatione inferiorum clericorum, seligendo qui promotione digni videbantur, et adjuvando in ipso rito ordinationis; 3º invigilare in diaconos et inferiores clericos quos poenis canonicis, ratione delicti, muletare poterat; 4º tandem vices Episcopi gerere in sollicitudine universæ diocesis, quod ultimum, successu temporum, Archidiacono tributum fuit et consequenter ipsi præminentiam dedit in ipsos presbyteros.

Caput *Ut Archipresbyter*, 1, eodem titulo, Archipresbyterum monet ut sub sit Archidiacono et ejus præceptis obediatur. Hujus discipline rationem præbet alter textus juris, indicando ministerium quod tandem Archidiacono fuerat devolutum : « Archidiaconus sciat se vicarium esse Episcopi, et omnem curam in clero, tam in urbe positorum quam eorum qui per paroecias habitare noscuntur, ad se pertinere; sive de eorum conversatione, sive honore et restaurazione Ecclesiarum, sive doctrina Ecclesiasticorum, vel cæterarum rerum studio, et delinquentium rationem coram Deo redditurus est. De tertio in tertium annum, si Episcopus non potest, paroeciam uniuersam circumeat, et cuncta quæ emendatione indigent, ad vicem sui Episcopi corrigat et emendet. » Cap. *Ut Archidiaconus, DE OFF. ARCHIDIACONI* (deducitur ex libro ordinis Romani quem editor Decret. refert ad an. 600). Attamen Archidiaconus non poterat alicui curam animarum committere, nec in delinquentes sententias majores, ut puta excommunicationis, proferre sine mandato Episcopi. (Cap. *Cum satis*, 4, *Archidiaconis*, 5, eod. tit.)

Episcopi derogare aggressi sunt, saeculo circiter decimo tertio, prærogativis Archidiaconorum, quoniam plures abutebantur suo officio, ac præter limites extendere conabantur; eo magis exinde Episcopi in sua administratione gravabantur, quod officium Archidiaconi annexum esset titulo inamovibili¹. Horum

¹ Thomassin, *Discipl. eccl.*, part. I, lib. II, cap. xvii-xx. — Gohard, *Traité des bénéfices*, t. I, p. 464-515.

loco, tunc temporis, successerunt in regimine diocesis vicarii generales, de quibus in subsequenti quæstione. Remansit quidem dignitas archidiaconatus, sed adeo restricta delegationibus jurisdictionis episcopalnis factis vicario generali, et locorum consuetudinibus, ut vix dici possit quid supersit jure communi de officio Archidiaconi. Jure particulari plurim provinciarum Galliæ, titulares officii archidiaconalis retinuerant potestatem visitandi Ecclesias parochiales, exigendi ut in hac visitatione rationes sibi redderentur regiminis bonorum temporalium, inquiringi in vitam clericorum, et nonnulla statuendi in levioribus ad reformationem abusuum¹. Hodie aetate dignitas archidiaconalis, ubi servata fuit sejuncta a vicariatu generali, est saltem titulus honorificus, annexus præbendæ canonicæ, qui dat aliquam præminentiam sine jurisdictione.

Juxta *Pontificale*, ad Archidiaconum pertinet presentare, inter solemnia ordinationis, clericos ad diaconatum et ad presbyteratum promovendos, et sciscitante Præsule an digni sint, testari illos dignos esse. At observat Benedictus XIV hanc attestationem esse merum ritum, cum Episcopus jam exploraverit doctrinam moresque ordinandorum (*de Synodo*, lib. V, cap. III, n° 4). Paucis abhinc annis (1848), S. Congregatio Concilii respondit occasione dubii propositi ab Archidiaconis Ecclesiae Trentinæ, Archidiaconum jus non habere se ingerendi in examen clericorum, invito Episcopo, sub prætextu hujus attestationis.

189. — IIIº Quid sint vicarii generales, et quales eligi debeant?

I. Vicarius generalis nuncupatur, qui constituitur ad representandum Episcopum et vices illius agendum in exercitio jurisdictionis. Originem hujus institutionis supra indicavimus, memorando quomodo Archidiaconis successerint vicarii generales saeculo decimo tertio. Non ignoramus plures Episcopos habuisse, pristinis temporibus, unum sacerdotem cui partem sollici-

¹ Cf. *Vie nouvelle de M. Boudon, archidiacre d'Évreux* (an. 1857), quatrième partie.

tudinis committebant : v.g. : S. Ambrosius habuit S. Simplicium, Valerius Hippensis S. Augustinum, Flavianus Antiochiae S. J. Chrysostomum sui officii coadjutorem. Insuper erat in urbe Archipresbyter, ut modo dicebamus, et satis frequenter rure Choropiscopus, cuius postea locum tenuere decani rurales, qui omnes fuerunt Episcopis in adjutorium ministerii; illud vero institutum vicariorum generalium novam rerum ordinationem introduxit in disciplina, ut scilicet universum repræsentent Episcopum quoad omnem diœcesim, unumque cum illo auditorium efficiant.

Consuetudo invaluit in plerisque diœcesibus Galliae ut vicari generales dicantur *Archidiaconi*, quo etiam titulo donantur in conciliis provincialibus recens habitis in Gallia (nº 398). Hoc non concordaret quidem cum dispositionibus juris, si velint Episcopi suos vicarios constitui *vere* Archidiaconos eo sensu quo olim fuerunt; dignitas quippe archidiaconatus est inamovibilis; sed nihil aliud intendunt nostri *Præsules*, quam decorare vicarios generales denominatione *tituli* archidiaconalis, ob analogiam officiorum et in memoriam antiquæ institutionis.

II. Episcopus non tenetur, per se loquendo, constituere vicarium generalem; nulla enim lex est, divina seu canonica, quæ impedit quominus omnia officia sui tituli per se immediate exsequatur, et quæ non potest *solutus* efficere, committat, delegatione temporali, aliis quibus voluerit, tum in foro voluntario, tum in contentioso. Usu tamen venit, ut singuli Antistites suum vicarium habeant: idque multo magis bono communi prodest, quo citius et modo regulari negotia expediantur. Cap. *Quoniam*, 14; *Inter cætera*, 15, DE OFF. JUD. ORD., lib. I Decret.

III. Quas dotes habere debeat qui assumitur in vicarium generale, principiis generalibus resolvitur, nulla lege speciali statuente. Requiritur itaque : 1º ut sit clericus, tonsura saltem, ordini Ecclesiastico initiatus; siquidem jus canonicum vetat quominus negotia Ecclesiastica laicis committantur; 2º ut habeat annum vigesimum quintum inchoatum : hanc enim æta-

tem requirit disciplina canonica pro officiis quibus annexitur cura animarum; 3º ut sit sufficenter versatus in theologia et jure canonico; alioquin non posset suum munus rite implere. Olim moris erat in Galliis ut officium vicariatus non alteri committeretur quam graduato.

Præterea moribus disciplina invaluit in multis Ecclesiis ut vicarius generalis non sit cognatus, frater, vel nepos Episcopi; nec sit originarius civitatis vel etiam diœcesis¹; quam disciplinam S. Congregatio probavit per varias decisiones. Hæc sapienter fuere ordinata; multa siquidem obstant quominus Episcopus suum fratrem, nepotemve eligat, propter quæ concilium provinciale Romæ habitum sub Benedicto XIII id prohibuit. Periculoso etiam quandoque est assumi incolam loci, ob familiaritates, consanguinitatem, affinitates quæ possunt illum reddere suspectum partibus, in quibusdam casibus. Nullam tamen legem novimus, nec decretum authenticæ promulgatum a S. Congregatione, quæ limitaverit facultatem quam Episcopus habet assumendi quos idoneos repererit, quicumque illi sint, vel a quocumque loco oriundi.

190. — IVº Utrum Episcopus possit plures vicarios generales assumere?

Episcopus potest unum aut plures vicarios generales assumere, prout sibi expedire visum fuerit. Canones loquuntur in termino singulari de vicario generali, de officio vicarii Episcopalis, quemadmodum in numero etiam singulari loquuntur de officio Archidiaconi, Legati, Judicis delegati, etc., quin eo ipso prohibutum censeatur plures simul ad idem officium assumi. Etenim :

1º Nullum est decretum canonicum quo vetita sit pluralita

¹ Ferraris, vº *Vicarius generalis Episcopi*, n. 27-59. — Pignatelli, t. IX, Consult. 162. Berardi, citato mandato S. Caroli de assumendo vicarium ex aliena diœcesi, addit: « Hæc vero fuit singularis Mediolanensis ecclesiæ disciplina, quæ non alibi recepta est, ex eo etiam quod originarii in diœcesis vel provincie sue moribus magis edicti presumuntur. » Quod supponit hanc disciplinam non servari in pluribus saltem Italæ partibus. (*Commentaria*, dissert. v, cap. i.)

simultanea vicariorum generalium in eadem diœcesi. 2º Canonistæ tenent communissime Episcopo fas esse duos, seu plures vicarios suaे jurisdictionis habere, et saepius id maxime ipsi expedire, si amplæ diœcesi præsit; quinimo ne dubium quidem ea de re movent. Citare sufficiat Barbosa, Pirhing, Reiffenstuel, Fermosini, Schmalzgrueber, Wiestner, Leurenium, Pax-Jordanum, Devoti, Ferraris, ne de canonistis Gallis agamus. « Epis. « copus, ait Pirhing, non tantum unum sed etiam plures « vicarios principales, eosque cum jurisdictione ac potestate in « solidum singulos constituere potest. » Omnes eamdem rationem suæ assertionis afferunt quam sic paucis contrahit Wiestner: « Ex una plures constitui nullo jure prohibentur; ex altera vero « parte, occurrentes causæ et negotia a pluribus facilius quam « ab uno tantum expediuntur.¹ »

Nihil revera obstat ex parte rei, quominus plures simul constituentur vicarii generales. Necessarium quidem est ut vicarius generalis participet jurisdictioni universalis Episcopi, adeo ut censeatur habere jurisdictionem in omnem diœcesim, causas cognoscere valeat sibi jure attributas, idem unumque sit illius et Episcopi auditorium, unde sequitur non dari appellationem a Vicario ad Episcopum: sed hæc locum habent, sive Episcopus unum, sive plures vicarios eligat, dummodo singuli habeant jurisdictionem in solidum, ut supponimus. Nec exinde pertimescas confusionem in regimine diœcessis, si nimur plures valeant de iisdem causis cognoscere, aut dignitatem Episcopi in discrimen venire, si teneatur confirmare cuncta quæ a suis vicariis gesta fuerint. His incommodis non ita difficile providebit prudentia Episcopi, graviora negotia sibi reservando; poterit quippe officia ordinando inter vicarios, uni certa causarum genera tribuere,

¹ Barbosa, *de Officio Episcopi*, allegat. LIV, n^o 126 et 165. — Pirhing, in tit. *de OFFICIO VICARI*, n^o 20. — Reiffenstuel, *ibidem*, n^o 67. — Schmalzgrueber, n^o 16. — Wiestner, n^o 24. — Fermosini, *ibid.*, ad cap. v, q. vii, n^o 46. — Leurenus, tract. *de Vicario*, cap. i, q. 23. — Pax-Jordanus, lib. XII, tit. *de Vicario Episcopi*, n^o 24. — Devoti, lib. I, § 78. — Ferraris, v^o *Vicarius generalis*, art. i, n^o 8-11.

et alterius facultates restringere, sensu infra exponendo ubi *de Officialibus* (n^o 195) et demum quod ab altero minus forte prudenter actum fuerit mutare, intra limites juris. Quod asseritur non dari appellationem a vicario ad Episcopum, intelligendum est solummodo de sententiis judicariis, et de nonnullis paucioribus speciebus actuum, non vero de negotiis consuetis regiminis, in quibus superior potest, mutato consilio, revocare quod ipse statuerit. Objectionem propositam ita resolvit Devoti: « Ubi plures constituti sunt (vicarii); iisque in solidum, antefertur potest testas ejus qui primus negotium aliquod occupavit; ubi inter singulos divisa sunt officia, intra eorum fines continere se unusquisque debet. » (*Instit. can.*, lib. I, tit. III, § lxxviii.)

Vicarius generalis communiter in eadem civitate commoratur ubi Episcopus suam sedem habet; nihil tamen obstat videtur quin in alia civitate residenceat si opportunius judicaverit Episcopus, dummodo habeat jurisdictionem moraliter universalem in omnem diœcesim. Si quis Presbyter constituantur in civitate cum jurisdictione in partem solam, v. g. in districtum, non dicetur vicarius generalis, sed *vicarius foraneus*; habebit jurisdictionem delegatam, atque idcirco ab eo, tanquam habente jurisdictionem ab episcopali diversam et tribunal distinctum, ad Episcopum poterit appellari.

* 191. — V^o *Ad quæ se extendat jurisdictione vicarii generalis?*

Vicarius generalis deputatur ad repræsentandum Episcopum in exercitio jurisdictionis, adeo ut cuncta quæ agit intra limites juris, acta censeantur ab ipsomet Episcopo. Potest consequenter quidquid refertur ad jurisdictionem episcopalem, iis solum exceptis quæ jus canonicum reservavit, vel quæ Episcopus sibi reservari declaravit, vel etiam quæ pro rei gravitate reservata censemur.

Ratio principii generalis est quod proprium sit vicarii ut vices alterius gerat, et quod aliunde jus canonicum statuerit eamdem esse jurisdictionem, idem utriusque auditorium. Igitur

in dubio utrum casus excipiatur a facultatibus vicarii, in favorem illius est pronuntiandum. Ita cap. *Licet*, 2, DE OFFICIO VICARI, in vi^o, et cap. *Qui generaliter*, 5, DE PROCURATORIBUS, in vi^o, in quo dicitur : « Qui generaliter constituitur ad negotia procurator, agere et experiri potest, exceptis his casibus qui speciale exigunt. »

Casus qui excipiuntur sunt : 1^o Collatio beneficiorum, et beneficiorum destitutio. Cap. *Cum in generali*, 3, DE OFFICIO VIC., in vi^o, fert : « Officialis, aut vicarius generalis Episcopi, « beneficia conferre non possunt, nisi beneficiorum collatio « sit ipsis specialiter commissa. » Et cap. *Licet* : « Licet in « officialem Episcopi per commissionem officii generaliter sibi « factam, causarum cognitio transferatur, potestatem tamen « inquirendi, corrigendi, aut puniendi aliquorum excessus, « seu aliquos a suis beneficiis, administrationibus amovendi, « transferri nolumus in eumdem, nisi sibi specialiter haec com- « mittantur. » 2^o Prolatio censurarum, saltem si graves sint, et excedant limites paternae correctionis; sequitur ex capite *Licet* mox citato. Id intelligi etiam debet de quibusvis aliis gravibus poenis, etiamsi ob exceptions particulares jure appositas, pronuntientur absque formis consuetis tribunalium ecclesiasticorum. Hinc concludimus vicarium non posse ferre suspensions ex *informata conscientia*, nisi forsan ad breve tempus; haec sunt enim poenae graves, gravia utique consecataria trahunt (Nº 690). 3^o Concessio litterarum dimissorialium, ut clericus ab alieno Episcopo ordinetur, nisitamen proprius Episcopus in remotis agat, et difficilis sit accessus ad eum (Cap. *Cum nullus*, 3, DE TEMPORIBUS ORDIN., lib. I, in vi^o). 4^o Dispensatio ab irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, quam concilium Tridentinum tribuit, ut detur ab Episcopo vel a vicario ad id specialiter deputando, non aliter (sess. xxiv, cap. vi). Idem dicendum arbitramur de aliis peculiaribus delegationibus quas Episcopi habent a Sancta Sede; cum enim non pertineant ad jurisdictionem ordinariam proprie dictam Epis-

copi, eas non complectitur commissio vicariatus episcopalnis, nisi exprimatur.

Vi principii, quod jure naturali et jure canonico innitur, « in concessione generali ea non venire, quae non esset « quis verisimiliter in specie concessurus, » excipiuntur ratione gravitatis rei : 1^o erectio, unio, divisio et dismembratio beneficiorum; 2^o visitatio diocesis et convocatio synodi diocesanæ; 3^o dispensatio in votis, juramentis, et statutis diocesanis; 4^o exploratio voluntatis puellarum causa professionis religiosæ; 5^o absolutio a casibus Episcopo reservatis; quod concludunt canonistæ ex Cap. Si *Episcopus*, 2, DE PENTENTIIS ET REMISS. in vi^o; 6^o licentia data regularibus novam domum erigendi in diecesi¹.

Quæ jure communi reservantur Episcopo, possunt vicariis generalibus committi, sive per litteras expressas, sive per firmatam consuetudinem. Maxime vero refert ut in litteris mentem suam Episcopus exprimat sine ulla ambiguitate; ne in discrimen veniat valor actuum jurisdictionis, quod certe omni cura cavendum. Non sufficit ut dicat se vicario concedere omnia quæ competunt jurisdictioni Episcopi; haec enim formula, quamvis maxime ampla videatur, non exprimit quæ speciali delegatione indigent. Hac, aut æquivalenti, forma Episcopus uti potest : « Concedimus facultatem omnia faciendi « quæ jure communi tribuuntur vicario generali, item N. N... « et alia omnia pro quibus specialis deputatio requiritur, excep- « tis N. N... » Indicatio unius et alterius causarum gravium quæ requirunt speciale delegationem, et exceptio apposita pro iis solum quæ Episcopus sibi reservat, alia cuncta vicario dimittunt.

192. — Nota 1^o vicarium generale delegare posse partem jurisdictionis suæ; hoc enim omni Ordinario competit. Partem dico, evidens quippe est Episcopum non illi tribuisse facultatem creandi alias vicarios generales.

¹ Cf. Fagnan, in cap. *Non amplius*, n° 72, tit. DE INSTITUTIONIBUS.

Nota 2º vicarium generalem posse, eodem modo ac ipse Episcopus, exercere jurisdictionem suam extra dioecesim.

Nota 3º. Vicarium generalem debere suo officio fungi cum dependentia ab Episcopo, ut unitas regiminis servetur. Si tamen dispensationes, aut facultates concedat, quas Episcopus ipse non concessisset, aut etiam jam recusaverat, valebit actus, quia subsistit jurisdictione, nisi Episcopus sibi exclusive hujusmodi negotia reservaverit. Quod si delinquit in officio suo, abutendo praeter jus sua potestate, quæstio movetur inter canonistas utrum, ratione hujus delicti in officio commissi, obnoxius sit jurisdictioni Metropolitani, an Episcopus illum judicare ac pœnis plectere valeat. Nonnulli existimant Episcopum non posse suum vicarium canonice judicare, alioquin judicaret in sua propria causa, cum in omnibus quæ sunt officii vicariatus, idem sit auditorium, et Episcopus censetur facere quod vicarius generalis facit. Fertur S. Congregationem concilii in eodem sensu dedisse olim responsum. Quæstionem, utpote inutilem in praxi, non discutimus. Si enim vicarius suo officio male fungitur, aut etiam abutitur, Episcopus illum titulo privat, et si causa poposcerit, potest, absque ulla forma judicii, ad statum redigere qui poena canonica æquivaleat.

* 193. — VIIº *Quid sint officiales, quæ illorum attributiones?*

Jus commune non discernit *officiale* Episcopi a *vicario generali*: haec duo in textibus decretalium, idem officium indicant. « Sed in Gallia, ait Devoti, aliquis ultramontanus neis regionibus, *officialis* a *vicario* distinguitur. *Vicarii* potestas ea complectitur quæ voluntariae jurisdictionis sunt, *officialis* autem quæ sunt jurisdictionis contentiosæ. » Ea scilicet *vicario* attribuuntur, quæ remanent intra limites meræ administrationis dioecesis, quæ voluntati, seu prudenti arbitrio Episcopi committuntur; ea autem tribuuntur *officiali* quæ non pendent a voluntate Episcopi, sed debent stricto jure definiri, servatis formis jure statutis. Id hactenus communiter

observatur in nostris provinciis. Huic mori se accommodat curia Romana, dirigendo ad officiale Episcopi rescripta dispensationum matrimonialium¹.

Hac distinctione adhibita, dicimus penes Episcopum esse determinare, pro sua dioecesi, in quo proprio consistat discrimen inter munus *officialis* et munus *vicarii*; an proveniat tantum ex præcepto accidentalis Episcopi, seu a conventione quod vicarius voluntariam duntaxat, et *officialis* contentiosam jurisdictionem, exercebit, licet uterque duplice aequo potiatur et uti valide possit; an discrimen proveniat ex diversa jurisdictione, adeo ut neuter possit alterius officium valide usurpare; an demum *officialis* habeat jurisdictionem ordinariam, uti *vicarius generalis*, aut delegatam et subordinatam.

Necessarium est ad constitutionem vicariatus generalis, ut jurisdictione aliquo sensu universalis in dioecesim *vicario* tribuatur; alioquin non proprio *vicarius* Episcopi erit, sed simplex delegatus. Ast nihil sub hoc respectu obstat quominus intercedere possit discrimen jurisdictionis inter *vicarium* et *officialem*, et uterque habeat jurisdictionem ordinariam. Ad hoc sufficit: 1º ut Episcopus soli *officiali* committat quæ sunt fori stricte contentiosi cum causis matrimonialibus; 2º ut eidem *officiali* non committat quæ in materia jurisdictionis voluntariae speciale delegationem requirunt, et possit insuper quedam alia non concedere quæ jure communi *vicario* tribuuntur. Hoc posito, nemo non videt essentiale discrimen fore quoad diversam jurisdictionem inter *vicarium* et *officialem*. Atqui, haec ita componi possunt absque ulla contradictione juris; siquidem causæ criminales, dispensationes ab impedimentis, judicia de nullitate matrimoniorum et alia quæ sunt fori stricte contentiosi, requirunt mandatum speciale; ergo Episcopus potest, pro arbitrio, haec soli *officiali* committere. Quoad vero ea quæ

¹ Cf. Leurenium, *de Vicariis episcop.*, cap. 1, q. 17. Devoti, *Inst. can.*, lib. I, § 79.

sunt fori voluntarii, supra diximus permulta jure communi reservari; ergo vicissim Episcopus poterit haec soli vicario generali demandare; quinimo et ei soli etiam plura alia concedere, cum omnes canonistae fateantur Episcopum multa sibi reservare posse. (Riganti, *in regul. 24, cancell.*, § 5, n° 236.) Non obstante hac diversitate attributionum, uterque, vicarius et officialis, habebit jurisdictionem ordinariam, quia uterque possidebit jurisdictionem vero sensu universalem in omnem diocesim, sensu, inquam, a jure requisito; uterque eamdem personam moralem efficiet cum Episcopo, ita ut virtute sui tituli deputetur ad exercendam generaliter in foro externo jurisdictionem episcopalem, et acta utriusque censeantur gesta ab Episcopo.

In IV^a parte *Prælectionum* juris canonici, ubi scilicet de *Judicis* disseretur, agemus de ministris officialitatis, de Assessoribus, de Promotore, et de aliis qui concurrunt ad exercitium jurisdictionis contentiosæ.

De Theologali et Pœnitentiaro, qui considerari possunt ut ministri Episcopi, dicetur in II^a parte ubi de *capitulis*.

ARTICULUS IX. — DE AMISSIONE ET SUSPENSIONE JURISDICTIONIS EPISCOPALIS.

Episcopus potest privari sua jurisdictione multiplici modo: nempe 1^o cessione voluntaria; 2^o translatione; 3^o depositione juridica; 4^o simplici depositione facta a S. Pontifice intuitu boni publici; 5^o demum censuris, quibus non ausertur quidem jurisdictionis, sed suspenditur illius exercitium.

194. — I^o *Utrum et quatenus Episcopus possit renuntiare suæ sedi?*

I. Renuntiatio est demissio ultronea muneris. Omnia in jure supponunt titularem officii ecclesiastici posse sponte cedere loco, renuntiando suæ dignitati, modo tres conditions

serventur: 1^a ut cesso fiat rationabili de causa; 2^a ut libere fiat; 3^a ut acceptetur a superiori.

Requiritur causa rationabilis. Charitas non sinit ut animi levitate, vel ad declinandum onus, deseramus officium quod, ita disponente divina providentia, nobis injunctum fuit; hoc multo adhuc gravius urget quando periculum est, attentis circumstantiis, ne alius parum idoneus promoveatur. Caput juris *Nisi, 10, DE RENUNTIATIONE*, lib. I Decret., plures causas indicat quæ possunt inducere Episcopum ad cessionem, v. g.: *conscientiam criminis* qua se foedatum sentit Episcopus et tanto officio indignum; — *debilitatem corporis* ex senio, vel morbo diuturno qui illum impotentem reddit ad regimen Ecclesiae; — *defectum scientiæ necessariae* (scientia eminentis non postulatur); — *malitiam plebis* quæ suum pastorem jam ferre non valet; — *grave scandalum* vitandum quod aliter non potest præcaveri. Illæ causæ non reddunt cessionem necessariam, nisi Episcopus inciderit in aliquam irregularitatem a qua non obtinet dispensationem; vel eo res devenerint, sive per causas personales, sive per causas extrinsecas, ut aliter providere nequeat saluti suarum ovium. Hæc explicat Innocentius III in capite allato.

Alia conditio ad cessionem requisita est libertas, cui obest moralis coactio. Quæ vi aut metu fiunt non sunt eo ipso nulla, quando cæteroquin remanet sufficiens libertas ad actum humandum, sed debent a superiori *in irritum revocari*, ut loquuntur jura. Cap. *Abbas, 2, DE HIS QUÆ VI VEL METU FIUNT*; lib. I Decret.

Tandem necesse est ut demissio acceptetur a superiori, id est a S. Pontifice. Ipse Summus Pontifex cedere potest pontificatum propria sponte, cum nullum superiore in terris habeat; alia vero est conditio Episcoporum. Sicut nemo se ingerere potest in sedem episcopalem, sine canonica institutione, ita nec locum deserere debet sine assensu primi Pastoris, qui illum instituit. Cap. *Inter corporalia, 2, DE TRANSLATIONE*, lib. I Decret.